

**Pensumliste for videreutdanning i familierapi og systemisk praksis.
Studieåret 2015 – 2016.**

Pensum er består av både obligatorisk og studentvalgt pensum.
Obligatorisk pensum er tilgjengelig på ulike måter.

Pensum som er umerket er bøker som studentene må kjøpe eller låne selv.

Pensum som er merket med en stjerne * ligger i mappen merket ”Digitalt kompendium»

Pensum som er merket med to stjerner ** ligger i mappen ”PDF kopier”

Pensum merket med tre stjerner *** er tilgjengelig i tidsskrifter Høgskolen abonnerer på og linker til artikler eller publikasjoner. Studentene laster selv ned dette fra internett.
Se egen info på Itslearning - bibliotek tjenester om hvordan disse kan lastes ned: «Tilgang til artikler og linker»

1.studieår:

Emne 1: Grunnlagsforståelse VUFAM-1_2

Emne 4: Praksis og veiledning. Personlig og profesjonell utvikling VUFAM-4.1
(fortsetter 2.studieår).

Emne 5: Verdier og relasjoner VUFAM-5

2.studieår:

Emne 2: Faglige tilnærminger VUFAM-2

Emne 3: Fordypning VUFAM-3

Emne 4: Praksis og veiledning. Personlig og profesjonell utvikling VUFAM-4.2

Pensum emne 1: Grunnlagsforståelse

Andersen, T. (2005). *Reflekterende processer. Samtaler og samtaler om samtalerne*. Dansk psykologisk forlag.

*Andersen, T. (2011). *Et samarbeid, av noen kalt veiledning*. I Veiledning i psykotераapeutisk arbeid redigert av M. H. Rønnestad, S. Reichelt. Oslo: Universitetsforlaget. Kap 6. (s. 89–95).

***Bergset K. (2011). Systemisk familieterapi og interkulturell kompetanse. *Fokus på familien* 40(03):180–195. Hentes fra database Idunn.

***Cruickshank, J. (2012). Positioning positivism, critical realism and social constructionism in the health sciences: a philosophical orientation. *Nursing Inquiry*, 19 (1):71-82. Hentet fra <http://ezproxy.diastud.no/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=c8h&AN=2011412152&site=ehost-live>

Ellingsæter, A. L. og Widerberg, K. (red) (2012). *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Gergen, Kenneth J. (2005). *Social konstruktion: ind i samtalen I*: Kenneth J. Gergen, Mary Gergen ; oversat af Inge Damm. København : Dansk Psykologisk Forlag. Originaltittel: Social construction: entering the dialogue.

***Jensen, P. (2006). Hvordan kan «den store psykotераpidebatten» påvirke forståelsen av familieterapiforskningen? *Fokus på familien*, 34 (2):91-106. Hentes fra databasen Idunn.

**Jensen, P. (2007). On Learning from Experience: Personal and Private Experiences as the Context for Psychotherapeutic Practice. *Clinical child psychology and psychiatry*, 12 (3): 375-384.

***Jensen, P. (2009). Virkningsdiskursen – Hvordan spørsmålet «hva virker i terapi?» har kommet til å dominere psykotераpiforskningen og vår egen forståelse av terapi. *Fokus på familien*, 37 (3): 194-201. Hentes fra databasen Idunn.

Jensen, P. (2009). *Ansikt til ansikt*. 2.utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Jensen, P. og Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

**Lund-Jacobsen, D. og Wermer, A. (2001). Invitation til nysgjerrighet: en systemisk tilgang i supervision. *Fokus på familien*, 29 (1):36-49.

- **Minuchin, S. (1996). Konstruktivismens forførelse: at definere magten væk vil ikke få den til at forsvinde. *Fokus på familien*, 24 (1):52-57.
- *Thagaard, T. (2009) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Kap. 1 og 2. (s.11-46). Bergen: Fagbokforlaget.
- *Tjersland, O.A., Eriksen, P. (1995) *Fra karaktertrekk til relasjoner og språk*. I: Reichelt, S. (red) *Psykologi i forandring*. Oslo: Norsk Psykolog forening. (s. 125-144).
- ***Vedeler, G. H. (2011). Familien som ressurs i psykososialt arbeid, del I. *Fokus på familien*, 39 (4): 263-282. Hentes fra databasen Idunn.
- ***Vedeler, G. H. (2012). Familien som ressurs i psykososialt arbeid, del II. *Fokus på familien*, 40(1): 27-48. Hentes fra databasen Idunn.
- Watzlawick, P., Weakland, J., Fisch, R. (1996). *Forandring. Prinsipper for hvordan problemer oppstår og hvordan de løses*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- **Weingarten, K. (1998). The small and the ordinary: The daily practice of a postmodern narrative therapy. *Family process*, 37(1):3-15.
- Ølgaard, B. (2004). *Kommunikation og økomentale systemer – en introduktion til Gregory Batesons forfatterskap*. 3.rev.udg. København: Akademisk forlag.

Pensum emne 2: Faglige tilnærminger

- Anderson, H. (2003) *Samtale, sprog og terapi*. København: Hans Reizelts forlag.
- Anderson, H. og Jensen, P. (2008). *Inspirasjon. Tom Andersen og reflekterende prosesser*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- ***Bagge, R. F. (2007). Refleksjoner omkring begrepet «ikke-vitende posisjon». *Fokus på familien*, 35 (2):113-126. Hentes fra databasen Idunn.
- ***Bagge, R. F. (2011). Hvordan bruke forforståelsen når jeg ikke kan vite noe om den andre? *Fokus på familien*, 40 (1):25-44. Hentes fra databasen Idunn.
- Berg, I. K. og de Jong, P. (2005). *Løsningsskapende samtaler*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- ***Bergset, K. (2004). MRI sin korttidsterapimodell i eit konstruktivistisk perspektiv. *Fokus på familien*, 32 (1):4-24. Hentes fra databasen Idunn.
- Bertrando, P. (2007). *The Dialogical Therapist. Dialogue in Systemic Practice*. London: Karnac Books.

- *Duncan B., L. (2012) *Du ønsker altså å bli en bedre terapeut. Bli en bedre terapeut.* Oslo: Gyldendal Akademisk. Kap 1, (s 16–48).
- **Fossestøl, B. (2013). Evidens og praktisk kunnskap. *Fontene forskning: et tidsskrift fra Fellesorganisasjonen (FO)*, (2):55-66.
- ***Hovmand, I. (2006). Diagnose og fortølling. *Fokus på familien*, 34 (2):122-139. Hentes fra databasen Idunn.
- Hårtveit, H. og Jensen, P. (2004) *Familien – pluss én. Innføring i familierapi.* 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Johnsen, A. og Torsteinsson, V. W. (2012). *Lærebok i familierapi.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Lundby, G. (2009). *Terapi som samarbeid. Om narrativ praksis.* Oslo: Pax forlag AS.
- Middelborg, J., Samoilow, D. K. (2014) *Tryggere barndom. Et behandlingperspektiv på vold i familien.* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Minuchin, S., Nichols, M. P. og Lee, W-Y. (2010). *Vurdering af familier og par. Fra symptom til system – en firetrinsmodell i to sessioner.* København: Dansk psykologisk forlag.
- ***Nilssen, H. H. (2010). Tre kilder til endringsarbeid – Om terapeutisk kontekst, konvensjon og kommunikasjon. *Fokus på familien*, 39 (3):228-247. Hentes fra databasen Idunn.
- *Olsen L., E. (2004). *Samtalen som tankevekkende prosess. Om systemisk praksis i sosialt arbeid.* Kap 3 (s 83 – 131). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- **Palazzoli, M. S., Boscolo, L., Cecchin, G. & Prata, G. (1980). The Problem of the Referring Person. *Journal of marital and family therapy*, 6 (1):3-9.
- **Penn, P. (1982). Circular questioning. *Family process*, 21 (3):267-280.
- **Reichelt, H. (1999). Familierapi og makt. *Fokus på familien*, 27 (1):21-34.
- Seikkula, J.(2008). *Nettverksdialoger.* Oslo: Universitetsforlaget.
- ***Westerström, L. (2010). Hur kan en BUP-anställd använda systemteori för att hjälpa sina patienter/klienter? *Fokus på familien*, 39 (3):190-211. Hentes fra databasen Idunn.
- Øfsti, A. (2010). *Parterapi.* Oslo: Universitetsforlaget.

Pensum Emne 3 Fordypning, tema 1 Systemiske samtaler med individet

Boscolo, L. & Bertrando, P. (1996, 2002). *Systemic therapy with individuals*. London: Karnac Book.

***Holmgren, A. (2010). Alle kan tale om traumer – Hvorom der ej kan tales, bør der ikke ties. *Fokus på familien*, 39 (4):273-295. Hentes fra databasen Idunn.

***Rober, P. & Seltzer, M. (2010). Avoiding colonizer positions in the therapy room: some ideas about the challenges of dealing with the dialectic of misery and resources in families. *Family Process*, 49 (1):123-137. Hentet fra <http://ezproxy.diastud.no:2058/login.aspx?direct=true&db=c8h&AN=2010556805&site=ehost-live>

*Reichelt S. (2009) *Samtaler inspirert av systemiske ideer*. Kapittel 9 i «Det kliniske intervjuet» red. Rønnestad H., M., Von der Lippe A. Oslo: Gyldendal akademisk (s.165-187).

***McNamee, S. (2010). The self beyond words: comment on 'Is there a place for individual subjectivity within a social constructionist epistemology'. *Journal of Family Therapy*, 32 (4):358-361. Hentet fra <http://ezproxy.diastud.no:2058/login.aspx?direct=true&db=sih&AN=54121025&site=ehost-live>

**Strong, T., Sutherland, O. og Ness, O. (2011). Considerations for a discourse of collaboration in counseling. *Asia Pacific Journal of Counselling and Psychotherapy*, 2 (1):25-40.

***Westmark, T. (2009). At tale er at handle – Fokus på initiativer i unges fortellinger. *Fokus på familien*, 38 (1):20-35. Hentes fra databasen Idunn.

***Øfsti, A. K. S. (2013). Å lese etter teksten - Om teksters betydning for terapeutisk praksis, om å være leser og skriver av tekster om terapi, trøst og forandring. *Fokus på familien*, 41 (1):5-18. Hentes fra databasen Idunn.

Pensum Emne 3 Fordypning, tema 2 Systemisk terapi med par og familier

Duncan, B. (2012) *Bli en bedre terapeut*. Oslo: Gyldendal akademisk.

**Anker, M. G., Duncan, B. L. og Sparks, J. A. (2009). Using Client Feedback to Improve Couple Therapy Outcomes: A Randomized Clinical Trial in a Naturalistic Setting. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 77(4):693-704.

**Hårtveit, H. (1996). Fire møter med et par. *Fokus på familien*, 24(4):237-247.

- ***Jensen, P. (2012). Family Therapy, Personal Life and Therapeutic Practice. The Map of Relational Resonance as a Language for Analyzing Psychotherapeutic Processes. *Human Systems*, 23 (1):68-87. Hentet fra <http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/194954/jensenTheMapofResonanceHSPS.pdf?sequence=1>
- ***Lilledalen, G., Solevåg, A., Middelborg, J., Tindberg, J. W. & Lang, N. (2007). Tryggere barndom - Parterapi en nyttig tilnærming for barn som lever med vold i familien. *Fokus på familien*, 35 (4):292-311. Hentes fra databasen Idunn.
- *McGoldrick, M. (1982). *Through the Looking Glass: Supervision of a Trainee's "Trigger" Family*, in J. Byng-Hall and R. Whiffen (eds). Family therapy supervision. London: Academic Press. (s.17–37).
- **Nilsson, M. og Trana, H. (2000). Fra opplevd dilemma til mulige løsninger i terapeutiske samtaler med barn og deres foreldre. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 37(6):541-551.
- Rønnestad, M. H. og von der Lippe, A. (2009). *Det kliniske intervju*. Oslo: Gyldendal. Kap: 9 – 14.
- Tilden, T. (2014). *Parterapi*. I: Kennair, L.E.O. og Hagen R.: Psykoterapi, tilnærminger og metoder. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- **Øfsti, A. K. S. (2001). Tao og kondomer med smak : møter med et par i forandring mellom slutt og veien videre. *Fokus på familien*, 29(1):69-77.

Pensum Emne 3 Fordypning, tema 3 Systemisk arbeid i familier i en barnevernfaglig kontekst

- ***Aamodt, I. (2009). Grenser for makt og ansvar – Institusjonelle rammebetingelser og praktisk handling i samarbeidet mellom barneverntjenesten og psykisk helsevern for barn og unge (BUP). *Fokus på familien*, 38(1):3-18. Hentes fra databasen Idunn.
- ***Aamodt, L. G. (2003). Sosialt arbeid og anerkjennelse. En problematisering av grunnlagstenkningen i sosialt arbeid. *Nordisk sosialt arbeid*, 23(3):154-161. Hentes fra databasen Idunn.
- **Backe-Hansen, E. (2009). Hva innebærer et kunnskapsbasert barnevern? *Fontene forskning: et tidsskrift fra Fellesorganisasjonen (FO)*, (2): 4-16.
- ***Bagge, R. F. (2002). "Prosessintervju" som terapeutisk virkemiddel: en modell for evaluering av samarbeidet mellom foreldre og terapeut på en familieavdeling. *Fokus på familien*, 30 (2):125-136. Hentes fra databasen Idunn.

- *Brottveit G. (2008) *Barnevern og foreldreskap*. Kap 9, i *Utfordrende foreldreskap*, red. Bø, B. P. og Olsen B. C. R. Oslo: Gyldendal Akademiske. (s.177-193).
- ***Frøyland, L. (2005). Systemisk familieterapi og PMT hvordan gi råd og oppskrifter med en spørrende holdning? *Fokus på familien*, 33 (2):114-127. Hentes fra databasen Idunn.
- ***Fylkesnes, M. K. & Netland, M. (2012). God praksis i møte med etniske minoritetsfamilier i barnevernet: saksbehandleres og foreldres erfaringer. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 89 (4):220-235. Hentes fra databasen Idunn.
- ***Hansson, K. og Cederblad, M. (2012). Salutogen familjeterapi. *Fokus på familien*, 40 (3):244-264. Hentes fra databasen Idunn.
- **Lang, P., Cronen, V. og Little, M. (2005). Den systemisk professionelle: handlingsdomæner og spørsmålet om neutralitet. *Erhvervspsykologi*, 3 (2):36-52.
- ***Martinsen, J. T. (2012). Et kritisk blikk på evidensbaseringen i det statlige barnevernet: - Hva virker og hvorfor? *Tidsskriftet Norges barnevern*, 89 (1-2):58-69. Hentes fra databasen Idunn.
- *Quershi A., N. (2009). «*Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse*». Kap.11 i *Over profesjonelle barrierer* red. Eide, K. Quershi A. N., Rugkåsa, M. og Vike, H. Oslo: Gyldendal Akademisk. (s.206–230).
- **Reichelt, H. (2001). Individet mellom systemene. *Fokus på familien*, 29 (4):258-270.
- ***Rober, P. og Seltzer, M. (2010). Avoiding colonizer positions in the therapy room: some ideas about the challenges of dealing with the dialectic of misery and resources in families. *Family Process*, 49 (1):123-137. Hentet fra <http://ezproxy.diastud.no:2058/login.aspx?direct=true&db=c8h&AN=2010556805&site=ehost-live>
- ***Schwartz, I. (2013). Familiearbejde i utvikling. *Fokus på familien*, 41 (1):19-39. Hentes fra databasen Idunn.
- ***Skovby, T. P. (2012). «Og hvad skal vi så finde på til dig, kære far». *FarFriGørelse – i poststrukturalistiske, narrative og radikale perspektiver*. *Fokus på familien*, 40 (2):140-155. Hentes fra databasen Idunn.
- **Strong, T., Sutherland, O. og Ness, O. (2011). Considerations for a discourse of collaboration in counseling. *Asia Pacific Journal of Counselling and Psychotherapy*, 2 (1):25-40.
- ***Westmark, T. (2009). At tale er at handle – Fokus på initiativer i unges fortællinger. *Fokus på familien*, 38 (1):20-34. Hentes fra databasen Idunn.

Vetere, A. og Cooper, J. (2009). "Narrative Therapies with children and their families". Edited by Vetere, A. og Dowling, E. Routledge forlag, East Sussex, UK. ISBN I-5839 I-827-2 pbk.

Øvreeide, H. og Hafstad, R. (2013). *Utviklingsstøtte. Foreldre fokusert arbeid med barn*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Pensum emne 3 Fordypning, tema 4 Arbeid i familier med rusrelaterede problemer

***Ege, P. (2012). Hva skal vi stille opp med begrebet afhængighed? *Stofbladet*, (19):4-7. Hentet fra <http://www.stofbladet.dk/6storage/586/46/stof19.4-7.pdf>

*Ervik, R. og Biong, S. (2012). *Politikk og konsekvenser for praksis*. I: Biong, S. og Ytrehus, S. (red.). Helsehjelp til personer med rusproblemer. Oslo: Akribe. (s. 33-54).

*Holm, Hilde E.(2009): Barn med foreldre som ruser seg. *Skolepsykologi*, 3. (s. 1-9).

Fekjær, Hans Olav (2009). *Rus. Bruk, motiver, skader, behandling, forebygging, historie*. 3. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

***Hansen, Frid A. (1990): Rusmisbruk i et familieperspektiv. Hvilke utviklingsmessige konsekvenser kan dette få for barn? Borgestadklinikken. Publisert første gang i *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* 27/91. ISBN 82-90354-19-3. (s.1-9).
<http://borgestadklinikken.no/files/Rusmisbruk-i-et-familieperspektiv1.pdf>

**Hansen, Frid A. (1992). *Fra avmakt til handlekraft. En terapeuts møte med voksne barn av rusmiddelmissbrukere*. Skien: Borgestadklinikken. (s.1-28).

Hansen, Frid A. (2012). *Familieorientert rusmiddelbehandling*. Skien: Borgestadklinikken, Blå Kors Forlag.

***Holm, H. E. (2009). Barn med foreldre som ruser seg. *Skolepsykologi*, 44 (3):3-9
Hentet fra http://borgestadklinikken.no/files/Skolepsykologi_juni091.pdf

*Nesvåg, S. (2012). *Ulike forståelser og perspektiver på problematisk rusmiddelbruk og avhengighet*. I: Biong, S. & Ytrehus, S. (red.). Helsehjelp til personer med rusproblemer. Oslo: Akribe. (s.55-75).

***Nordlie, E. (2003). Alkoholmisbruk - hvilke konsekvenser har det for familiemedlemmene? *Tidsskrift for Den norske legeförening*, 123 (1):52-54.
Hentet fra <http://tidsskriftet.no/article/650208>

***Recke, L. (2010). Bruce K. Alexander og «Rat Park». *STOF*, (15):86-88. Hentet fra <http://www.stofbladet.dk/6storage/586/51/stof15.rev.86-88.pdf>

- ***Rimehaug, T., Børstad, J. M., Helmersberg, I. og Wold, J. E. (2006). De "usynlige" barna. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 126 (11):1493-1494. Hentet fra <http://tidsskriftet.no/article/1385512>
- ***Sundfær, A. (2005). Bill. merk «Hemmelig». Hemmeligholdelse som strategi i familier med rusproblemer. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 2 (2):162-174. Hentes fra databasen Idunn.
- *U.S. DEPARTMENT OF HEALTH AND HUMAN SERVICES
Substance Abuse and Mental Health Services Administration Center for Substance Abuse Treatment, DHHS Publication No. (SMA) 05-4006 (Printed 2004 Reprinted 2005): *Impact of Substance Abuse on Families*. Chapter 2, (s.21 – 29) i *Substance Abuse Treatment and Family Therapy. A Treatment Improvement Protocol (TIP 39)*.

Pensum emne 4 Praksis og veiledning. Personlig og profesjonell utvikling

- *Flaskas, C., Mason, B. og Perlesz, A. (2005). *Systems of the heart: evoking the feeling self in family therapy*. Av D. Pocock. The Space between. London: Karnac. Kap. 9. (s. 127–139).
- *Hart, S. (2011). *Psykoterapi og samhørighet. Den følsomme hjernen*. Oslo: Gyldendal. Kap. 13. (s. 187-198).
- *Stern, D. (2004). *Det nuværende øjeblik. Det nuværende øjeblik og psykoterapi*. København: Hans Reitzels forlag. Kap 9. (s. 149-161).
- ***Hatcher, S. L., Kipper-Smith, A., Waddell, M., Uhe, M., West, J. S., Boothe, J. H., Frye, J. M., Tighe, K., Usselman, K. L. og Gingras, P. (2012). What therapists learn from psychotherapy clients: effects on personal and professional lives. *The Qualitative Report*, 17 (48):1-21. Hentet fra <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR17/hatcher.pdf>
- *Hunt, C. og Sampson, F. (2006). *The self. Writing self & reflexivity*. London: Palgrave. Kap. 1, (s. 9-21).
- ***Rober, P. (2005). The therapist's self in dialogical family therapy: some ideas about not-knowing and the therapist's inner conversation. *Family Process*, 44 (4): 477-495. Hentet fra <http://ezproxy.diastud.no:2058/login.aspx?direct=true&db=c8h&AN=2009130002&site=ehost-live>
- *Taylor, C. and White, S. (2000). *Arguing and thinking: implications for professional practice*. Practicing reflexivity in health and welfare. Open University press. Kap. 1 (s. 3–18).

***Vedeler, A. H. (2007). Den bekymrede vandringsmannen – John Shotter om Tom Andersen i samtale med Anne Hedvig Vedeler. *Fokus på familien*, 35 (3):166-177. Hentes fra databasen Idunn.

**Weingarten, K. (1992). A consideration of intimate and non-intimate interactions in therapy. *Family Process*, 31 (1):45-59.

Pensum emne 5 Verdier og relasjoner

Kommer